

עיני בנאמני ארץ..

על מעשה מחולדה ובור.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ח/א

אמר רבי אמי אין גשמים יורדין אלא בשביל בעלי אמנה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף ואמר רבי אמי בא וראה כמה גדולים בעלי אמנה מניין מחולדה ובור ומה המאמין בחולדה ובור כך המאמין בהקדוש ברוך הוא.

(1) ספר נתיבות עולם א - נתיב האמונה - פרק א

מעשה בחולדה ובור מובא בספר הערוך ערך חלד וז"ל:

מעשה בנערה שהיתה הולכת לבית אביה והיתה מקושטת בכסף וזהב ותתע בדרך והלכה בלא ישוב, כשהגיע חצי יום צמאה ולא היה לה לוויה ראתה באר ודלי וחבל קשור נשתלשלה וירדה לבור לאחר ששתתה בקשה לעלות ולא היתה יכולה וצעקה, עבר עליה אדם ושמע קולה עמד על פי הבאר והציץ ולא היה יכול להבחין לה אמר לה מן בני אדם אתה או מן מזיקים, אמרה מן בני אדם א"ל השבעי לי שמבני אדם את נשבעה לו, אמר מי הביאך לכאן ספרה לו המעשה אמר אם אני מעלך תנשאי לי אמרה הן, העלה ורצה להזדקק לה מיד אמרה לו מאיזה עם אתה אמר לה מישראל אני ממקום פלוני וכהן אני, אמרה אף אני ממקום פלוני ממשפחה פלונית ואמרה לו עם קדוש כמותך שבחר בך הקב"ה מכל ישראל ואתה מבקש לעשות כבהמה בלא קידושין וכתובה, בא אצל אבי ואמי ואני מתארסת לך נתנו ברית זה לזה אמר מי יהיה עד והיתה חולדה כנגדן א"ל השמים וחולדה ובור עד שאין אנו מכזבין זה בזה הלכו כל אחד לדרכו, הנערה עמדה באמונתה וכל מי שתבעה היתה ממאנת עליו, כיון שהחזיקו בה נהגה עצמה כשוטה וקרעה בגדיה עד שנמנעו בני אדם ממנה. והוא כיון שעבר מפניה שכחה ונשא אשה ונתעברה וילדה חנקתו חולדה ועוד נתעברה וילדה בן ונפל לבור. אמרה אשתו אם כדרך ב"א היו מתים הייתי אומר צדוק הדין, ועכשיו שמתו מיתה משונה אין זה בלא עון ספר לי מעשיך, גילה לה המעשה ונתגרשה ממנו, אמרה לך אצל חלקך שנתן לך הקב"ה הלך ושאל בעירה אמרו לו נכפית היא, הלך אצל אביה פירש לו כל המעשה א"ל אני מקבל מומיה בא אצלה התחילה לעשות כמנהגה סיפר לה מעשה חולדה ובור אמרה לו עמדתי בבריתי מיד נתישבה דעתה ופרו ורבו בבנים ובנכסים ועליהם הכתוב **אומר עיני בנאמני ארץ** וכו' ע"כ לשון הערוך.

- סיטואציה משונה. מפגש עיוור. במצב מורכב..
- ניצול, מצוקה. אך היא נמצאת במצב שבו מישוהו נותן לה את חייה.
- המשך הניצול. והיא מעמידה אותו על מקומו. מרימה אותו למקום של קדושה. של מחוייבות. ללא ספק הוא נכשל. והיא אשת מעלה. ריבה אחת. ולכן היא מונעת אותו ממעשה זה.
- חולדה ובור. המצוקה שלי שנפלתי לבור, אבל גם ההתנהגות שלך המחפירה, שניהם עדים לכך שאנחנו כורתים ברית. מחוייבות. אני העלתי אותך ואתה העלת אותי. אתה העלת אותי ממקום חומרי, ואני העליתי אותך ממצב נפשי חומרי.
- הסיפור הוא סיפור של נאמנות. מה קורה לאדם שבוגד בנאמנות. הוא שם את עיקר הקשר בין איש ואשה על המילה הזו- נאמנות לברית. התחייבנו. נכון שיש סיבות טובות יותר ויש סיבות טובות פחות. אך בסופו של דבר נכרתה כאן ברית. השמיים מעורבים בעניין. האשה היא המובילה את הנאמנות. היא לא מוכנה לוותר עליה.
- מחיר השכחה. מחיר הפרת הברית והנאמנות. יש לזה מחיר, זה העניין הכי בסיסי, לשמור אמונים, לעמוד בברית. הנאמנות שלה מלמדת עליו חובה. היא בטוחה שהוא לא ישכח, שהוא יחזור. והוא שכח.
- ברית של נאמנות. גם אשתו השניה מלמדת אותו את העניין. הזה. ברור שנאמנות קודמת לכל. חיים ללא נאמנות הם חיים מתים. היא משחררת אותו שילך וימלא את בריתו. בכל בנוי על ברית.
- האשה לעומת זאת כמעט משתגעת. חיים ללא נאמנות אינם חיים עבורה והיא מגנה על עצמה דרך השגעון.
- אני מקבל עלי כל מום שבה. אחרי שיעור ארוך הוא הבין סוף סוף. זו המהות של נאמנות, של ברית. שותפות הגורל גם כשיש מומים ברקע. גם כשלא הכל נחמד. אם היה עומד בבריתו מראש זה היה בא לידי ביטוי בדברים קטנים. אך כעת המצב נעשה קיצוני והוא נאלץ לממש את בריתו באופן קשה.
- עושה כמעשה, יורד אליה. מעשה מהינדיק. הסיפור התחיל בניצול, וכעת, הוא יורד אליה, מנסה לפייס אותה. והיא- רק מילה אחת אומרת לו- עמדתי בברית.
- הסיפור הזה מניח במרכז חי הנישואין את הברית. את המחוייבות להיות אחד עם השני עד הסוף. באש ובמים. בקשיים במומים, בטוב וברע. זה מה שהופך קשר נישואין למשהו אחר מכל מה שהכרנו, למשהו שונה. משהו שמרומם את כל הסיבות הנמוכות שאיתן התחלנו, ושם את הכל במקום אחר, משהו שבלעדיו אין חיים אלא יש מוות ושגעון.
- אי אפשר להתעלם מהעובדה שהצד הנשי הוא הצד המלמד נאמנות מהי, וזה נכון עד היום. וזו גם הסיבה שהתורה מחמירה הרבה יותר בהפרת נאמנות האשה מאשר האיש, כי רק שם נפגע משהו ממשי. והאיש עוד לא למד את זה. הבדל בפיריון.